

Kellele kuuluvad ettevõtte IT-lahendused?

TEKST: KARMEN TURK
JURIST
ADVOKAADIBÜROO TAMME JA OTSMANN

Aina sagedamini kuuleme ettevõtjatel, et IT-töötaja lahkumisega kaasnevad peale praktiliste probleemide ka õiguslikud mured, näiteks konkreetse ettevõtte jaoks kirjutatud arvutiprogrammi ülevõtmine konkurendi poolt, selle edasiarendamise keeld senisele tööandjale jne.

Meie hinnangul põhjustab selliseid probleeme eelkõige tööandjate lootus, et seadus kaitseb nende õigusi niikuinii või piisab IT-töötajaga sõlmitud üldsõnalisest litsentsilepingust “kõigi isiklike ja varaliste (autori)õiguste” kasutamiseks. Tegelikult on selline litsents isiklike autoriõiguste osas valdavalt õigustühine ega maa-nda autoriõigustega seotud äriiriske.

Järgnevalt lühidalt sellest, kuidas sõlmida leping, mis oleks kehtiv ja reaalselt kaitseks ettevõtja huve IT valdkonnas.

Kellele kuuluvad autoriõigused eraldi kokkuleppe puudumisel?

IT valdkonnas on olulisemaks teoseks arvutiprogrammid ja nende loomise vaheetappide resultaadid, samuti nt andmebaasid.

Töötaja loodut saab tööandja kasutada vaid juhul, kui selle sätestab seadus või selles lepitakse eraldi kokku.

Seaduse alusel kuulub tööandjale vaid ainulitsents varaliste õiguste teostamiseks ning kõik isiklikud autoriõigused

jäävad töötajale. Sealhulgas jäävad töötajale näiteks õigused teost muuta ja täiendada, kuigi tarvilikud on need just tööandjale. Seega vastavate erikokkulepete puudumisel pelgalt seadusähele loota selles küsimuses ettevõtjal ei tasu.

Mida teha isiklike autoriõigustega?

Ettevõtja IT-lahendustega seotud riskide maandamise võtmeks on just autori isiklike õiguste reguleerimine – st vastav autori- või litsentsileping. Mõned isiklike autoriõigus-

IT valdkonnas on olulisemaks teoseks arvutiprogrammid ja nende loomise vaheetappide resultaadid, samuti nt andmebaasid.

tega seotud riskid on lihtsalt maandatavad. Näiteks õigused tuletatud teostele ja teoste lisadele (nt arvutiprogrammi lisamoodul) on võimalik tööandjale litsentsida. Teised isiklikud õigused ühilduvad osaliselt vastava varalise õigusega, seega kuuluvad justkui seaduse alusel saadud ainulitsentsi alla. Selliseks õiguseks on näiteks

isiklik õigus otsustada teiste isikute poolt teosesse muudatuste tegemine ja vastav varaline õigus teose töötlemisele.

Kolmandaid isiklike autoriõigusi saab autor teostada vaid omal kulul, hüvitades tööandjale ka seonduva kahju. Seega ei hõlma sellised autoriõigused endas arvestatavat majandusrisiki. Siia kategooriasse kuuluvad isiklikud õigused teose täiendamiseks, tagasisõtmiseks ja autorinime kõrvaldamiseks.

Ülejäänud isiklike õiguste osas nii lihtsalt läbi ei saa.

Esiteks, õigus autorsusele, mis annab autorile õiguse esineda teose mis tahes kasutamisel teose loojana. See on põhiõigusliku olemusega võrandamatu õigus, mistõttu ei saa seda sarnaselt põhiõigustega ka lubada teistel kasutada. Sisult sarnased õigused on ka õigus autorinimele ning õigus aule ja vääriskusele. Siin on tööandjal muud mittelitsentsilised võimalused, näiteks saab autor otsustada, et realiseerib õiguse autorsusele seda teostamata, samuti et loodut võib kasutada anonüümselt jmt.

Teiseks, autori isiklik õigus otsustada selle üle, millal on teos valmis avalikustamiseks. Enne selle õiguse teostamist ei saa tekkida ega ka tööandjale üle minna varaliste õiguste teostamise õigus. Siin välitaks ettevõtja huvide vastase isiklike õiguste kasutuse kokkulepe, mille kohaselt on iga-sugune töötulemi üleandmine tööandjale töötaja nõusolek selle kohta, et teos on valmis üldsusele esitamiseks.

IT-töötajaga sõlmitava kokkuleppe täpsus ning läbimõeldus tagab, et asjaosalistele on mängureeglid algestest peale selged ning isiklikele õigustele tuginemine ei takista tööandja jaoks loodu kasutamist ettevõtja huvide kohaselt. ■